

Μερικές πρώιμες σκέψεις για μια κοινωνική εξέγερση

«Ο ανταγωνισμός δεν είναι μια δεξαμενή που συλλέγει το νερό της βροχής και περιμένει την κρίσιμη σταγόνα για να ξεχειλίσει και να πνίξει τους αστούς και τους γραφειοκράτες (για να τους κάνουμε μετά ψητούς στο φούρνο με πατάτες). Είναι μια κατά βάση, έξω από νόμους/ κανόνες διαδικασία, ασυνεχής, απρόβλεπτη και πολυσύνθετη...» (σελ.74)

Το βιβλίο αυτό βγήκε από το τυπογραφείο την παραμονή της δολοφονίας του Αλέξη. Οι μέρες που ακολουθήσαν δεν ήταν για σπατάλες χρόνου, για το πότε θα πάει στις προθήκες των βιβλιοπωλείων. Μπορεί να μην είναι ακόμα, αλλά δεν θα το αφήσουμε άλλο στην κριτική της σκόνης. Γι' αυτό θα γράψουμε πριν δύο λέξεις. Όχι για να αναλύσουμε τα γεγονότα ενδελεχώς. Ούτε για να τα προλάβουμε. Ο ρόλος μας είναι στο δρόμο, δεν είναι μπροστά στην γυάλινη μαγική σφαίρα.

Τα γεγονότα που ακολούθησαν αυτή την δολοφονία, μετά το πρώτο μεγάλο σοκ, οφείλουμε να ομολογήσουμε ότι ξεπέρασαν όλα τα πολιτικά μορφώματα, κυρίαρχα και μη. Όλες τις συνιστώσες της αριστεράς και της αντιεξουσίας. Όλες τις περισπούδαστες αναλύσεις ειδικών, επιστημόνων, δημοσιογράφων, πολιτικών, θεωρητικών. Παρόλα αυτά, οι συνήθεις λαλίστατοι συνεχίζουν να μιλούν και να γράφουν ακατάπαυστα. Αυτά που λένε είναι αέρας κοπανιστός, κοινώς: μαλακίες.

Εμείς που μιλάμε για την δυναμική του ανταγωνισμού (σελ. 82) ξέρουμε ότι αυτές τις στιγμές μας αντιστοιχούν μόνο μερικές πολύ πρώιμες υποψίες για τα σημαντικά πράγματα που ανέδειξε αυτή η εξέγερση και που θα καθορίσουν την επόμενη περίοδο. Ξέρουμε επίσης ότι θα χρειαστεί αρκετός καιρός για να συναντήσουν αυτές οι υποψίες την διάψευση ή την επαλήθευση τους.

Το τι είναι εξέγερση και τι επανάσταση, για όλους εμάς που αποτελούμε το ανταγωνιστικό κίνημα, και είμαστε κάτω των 45 χρονών, είναι ζήτημα βιβλίων: κανένας μας δεν έχει ζήσει μια κοινωνική εξέγερση για να μπορεί να κάνει συγκρίσεις και να οριοθετήσει δύο πράγματα. Όμως αυτό που ζούμε τις τελευταίες δέκα μέρες στην Αθήνα κυρίως, αλλά και στις πόλεις της επαρχίας, έχει όνομα και το ξέρουμε: λέγεται κοινωνική εξέγερση. Μπορεί να μην είναι μια γενικευμένη κοινωνική εξέγερση, είναι όμως εξέγερση. Είναι και στο χέρι μας, η γενίκευσή της.

Για μας τα γεγονότα αυτά, δεν θα εξαντληθούν σε μία, δύο, τρεις βδομάδες, ή ένα μήνα. Οι δυνάμεις που απελευθέρωσαν σε συνδυασμό με την δύναμη του επαναστατικού κινήματος σ' αυτό τον τόπο, και ειδικά της ανταγωνιστικής του τάσης, είναι μια καλή εγγύηση ότι μπαίνουμε σε μια φάση κύκλου αγώνων, που είναι άγνωστο πόσο θα διαρκέσει και που θα καταλήξει.

Θα αφήσουμε κατά μέρος αίτια και αιτιατά των γεγονότων. Δεν θα καταθέσουμε κανένα χρονολόγιο τους. Άλλωστε η πυκνότητα τους είναι τόσο τρομερή, όσο κάθε φορά που η ιστορία γεννάει κάτι καινούργιο. Θα αφήσουμε και πολλά άλλα ζητήματα, χωρίς σχολιασμό: την στάση των κομμάτων (κυβέρνησης και αντιπολίτευσης), την στάση των ΜΜΕ, την στάση της καταστολής. Η δουλειά όλων αυτών, όπως και όλων των θεσμών του κράτους, είναι η υπεράσπιση της «τάξης πραγμάτων» που ευνοεί την διαιώνισή τους. Το καθένα με το δικό του τρόπο. Δεν περιμένουμε, εμείς οι εκμεταλλεζόμενοι, ούτε οίκτο, ούτε κατανόηση, ούτε «συμπάθεια», ούτε συμπόρευση από κάποιον από όλα αυτά.

Θα αφήσουμε στην άκρη και πολλά άλλα ζητήματα: την συμβολική ισχύ του τόπου της δολοφονίας, την πλήρη εφαρμογή των νέων τεχνολογιών ως αξιών χρήσης για την ταχεία οργάνωση και ανάπτυξη της εξέγερσης και χίλια άλλα. Αντίθετα, θα μιλήσουμε συνοπτικά για μια εμπειρία και θα προσπαθήσουμε να συλλάβουμε κάποια ψήγματα από την ιστορικότητα της.

Η πορεία της Δευτέρας 8 Δεκεμβρίου, δεν ήταν μια ακόμα πορεία από τα Προπύλαια προς το Σύνταγμα. Ήταν στην κυριολεξία, η πρώτη πορεία του ανταγωνισμού (τουλάχιστον στον τόπο μας) προς τον 21ο αιώνα. Υπερβολές; Καθόλου. Δεν πρέπει να χει συμβεί πολλές φορές στην ιστορία μια πορεία 30.000 ανθρώπων να κατέβηκε τόσο αποφασιστικά στο δρόμο για να διαδηλώσει την οργή για όλη την ζωή που ζει, και αυτό να το κάνει φωνάζοντας συνθήματα μόνο για την καταστολή. Ούτε να έχει αναπτυχθεί τόσο αυθόρμητα αλλά και οργανωμένα, μια τόσο σημαντική κοινωνική δυναμική, που συνένωσε στην βάση της άρνησης, μία τόσο ετερόκλητη μάζα ανθρώπων. Ούτε είναι πολύ πιθανό να υπήρξε

πολλές φορές μια τέτοια σύμπνοια μεταξύ των 2, 3, 4 χιλιάδων ανθρώπων που έσπαγαν και λεηλατούσαν και των χιλιάδων που χειροκροτούσαν για τις σπασμένες τράπεζες και μεγαλοεπιχειρήσεις, των χιλιάδων που τους έκαναν πλάτες δηλαδή.

Κάποιοι σύντροφοι μίλησαν για το τέλος μιας εποχής: της εποχής της παραίτησης, της μιζέριας, της απάθειας, της συναίνεσης, και τελικά της κοινωνικής ειρήνης για ένα σημαντικό κομμάτι των εκμεταλλευόμενων/ καταπιεζόμενων. Της κοινωνικής συναίνεσης των τελευταίων 16-17 χρόνων, μετά την πρώτη επίθεση του νεοφιλευθερισμού, και την ήττα του ανταγωνισμού, που επισημοποιήθηκε στα συλλαλητήρια για την Μακεδονία. Εμείς νομίζουμε πως τα πράγματα πάνε ακόμα πιο βαθιά.

Έχουμε μια εικόνα στο μυαλό. Χιλιάδες διαδηλωτές στην πλατεία Ομόνοιας, ενώ ένα κομμάτι της διαδήλωσης έχει κατέβει την Πανεπιστημίου με όλα σχεδόν τα μαγαζιά, ξενοδοχεία της, κλπ, σπασμένα και καμένα, και τους συναγερμούς να ουρλιάζουν πίσω μας. Ξαφνικά και για κάμποσα λεπτά απλώνεται μια σιωπή. Μια πορεία που δεν έχει πάψει ούτε στιγμή να φωνάζει οργισμένη «Μπάτσου-γουρούνια-δολοφόνοι», βρίσκεται επί δέκα λεπτά να σιωπά στους δρόμους γύρω από την Ομόνοια. Μέχρι να γίνουν οι συνεννοήσεις με μια εργαζόμενη που δούλευε στον τέταρτο όροφο της Εθνικής Τράπεζας, πιθανόν υπό την επίβλεψη του προϊσταμένου της, ώστε να κατέβει γρήγορα κάτω. Μετά από αυτό, ακούγονται υπόκωφοι θόρυβοι τζαμιών που σπάζουν και ανεβαίνουν γλώσσες φωτιάς από κάθε σημείο της πρόσοψης του παλιού νεοκλασικού προς τον ουρανό. Και κάθε φορά που σπάει ένα τζάμι και παίρνει φωτιά ένα σημείο της Τράπεζας, οι διαδηλωτές που βρίσκονται στα Χαυτεία και πάνω στην Πλατεία, μερικές χιλιάδες άνθρωποι δηλαδή, ζητωκραυγάζουν, χειροκροτούν, φωνάζουν όλε.

Δεν ξέρω αν αυτό τον κόσμο θα τον ονόμαζε κάποιος πλήθος (διαφωνούμε με αυτή την έννοια, σελ. 91-92). Ξέρω όμως ότι αυτός ο κόσμος εκείνη την στιγμή, σ' αυτή την πορεία της Δευτέρας, συνιστούσε πράγματι ένα τέλος εποχής μιας ορισμένης σύστασης της ανταγωνιστικής υποκειμενικότητας (σελ. 169, υποσημ.125). Τόσο της αντικειμενικής της σύστασης, όσο και της υποκειμενικής. Χιλιάδες μαθητές, χιλιάδες νέοι εργαζόμενοι, χιλιάδες μετανάστες πρώτης γενιάς ασιατικής καταγωγής και δεύτερης γενιάς βαλκάνιοι, χιλιάδες φοιτητές, δίπλα στα πολιτικά υποκείμενα της αριστεράς και της αντιεξουσίας, βρισκόταν εκείνο το βράδυ στο δρόμο για να δείξουν έμπρακτα ότι: όλος ο πλούτος αυτού του κόσμου είναι δικός μας. Ακόμα κι αν δεν το έλεγαν ξεκάθαρα, ακόμα κι αν δεν το είχαν συνειδητοποιήσει σε βάθος, ακόμα κι αν χρησιμοποιούσαν τα παλιά σχήματα για να ερμηνεύσουν την νέα πραγματικότητα (όπως κάποιοι αναρχικοί που μιλάνε ακόμα για «επίθεση στα σύμβολα του καπιταλισμού»). Μα σύντροφοι, εδώ μιλάμε για συλλογική απαλλοτρίωση του πλούτου που παράγουμε, όχι απλώς για σπασμένα τζάμια). Όμως κι αυτό δεν έχει μεγάλη σημασία. Σπάνια οι άνθρωποι μπορούν να συνειδητοποιήσουν μέχρι τέλους κάποια στιγμή, το νόημα αυτού, που πράττουν οι ίδιοι.

Από την υποκειμενική άποψη, είναι φανερό ότι ένας ορισμένος τρόπος πολιτικής δέσμευσης, ακόμα και με «ηθικούς» όρους, είχε οριστικά τελειώσει. Φανταστείτε πόσο διαφορετική είναι η πολιτική δέσμευση ενός υποκειμένου που είναι δεκαπέντε χρονών το 1990 και πηγαίνοντας το πρωί στο σχολείο βλέπει κρεμασμένο ένα πανό που γράφει ΚΑΤΑΛΗΨΗ, και ενός υποκειμένου που πολιτικοποιείται μπροστά στο αστυνομικό τμήμα πετώντας πέτρες και ενώ έχει προηγηθεί μία δολοφονία ενός συνομήλικου του. Φανταστείτε την διαφορά στους όρους αυτής της δέσμευσης ενός υποκειμένου που μπορούσε ακόμα τότε να μιλάει για «παιδεία με ανθρώπινο πρόσωπο», δηλαδή που επηρεαζόταν ακόμα, συνειδητά ή ασυνείδητα από τις αξίες της αριστεράς, και ενός υποκειμένου που υποκειμενικοποιείται πολιτικά, έχοντας την αίσθηση ότι το μαζικό καπιταλιστικό σχολείο είναι ένας θεσμός διεφθαρμένος, ξεπερασμένος, χωρίς καμιά σχεδόν αξία χρήσης για το ίδιο. Όλη η δική μας γενιά και οι επόμενες, οι γενιές που βγήκαν μέσα από τα μαθητικά και τα φοιτητικά της δεκαετίας του 90, ή μέσα από την ιστορία του anti-global κινήματος, βρίσκονται σήμερα στο ιστορικό τους όριο και πρέπει να ανακαλύψουν τα καινούργια εργαλεία του ανταγωνισμού, για να μπορέσουν να καταλάβουν τι συνέβη και να συνεχίσουν να αγωνίζονται πατώντας στο έδαφος.

Έχουμε ακόμα μια εικόνα στο μυαλό. Καθώς ανεβαίνουμε την Σταδίου, κι ενώ έχει σπαστεί και απαλλοτριωθεί ένα φασιστομάγαζο με μεσαιωνικά όπλα στην πλατεία Ομόνοιας, βλέπουμε στην άκρη της πορείας κάποιους με περικεφαλαίες, άλλους να επιδεικνύουν χαρούμενα μικρές ασπίδες τύπου ιπποτών της στρογγυλής τραπεζής και άλλους να σπάνε βιτρίνες με τεράστια σπαθιά σαν γιαταγάνια, ανάμεσα σε χιλιάδες «κουκουλοφόρους» (Θα θέλαμε να ξέραμε αν όλα αυτά δεν ήταν ο πιο μεγάλος φόρος τιμής στους εξεγερμένους χωρικούς του Μύντσον το 1512, που σφαγιάστηκαν μετά την καταστολή

της εξέγερσης τους, σελ. 47-48). Monty Pythons είπατε; Λάθος. Κάθε αυθεντική εξέγερση παράγει νέα νοήματα, νέες σημασίες, νέους τρόπους αντίληψης της πραγματικότητας, νέα αισθητική. Κάθε αυθεντική εξέγερση, δεν αντιγράφει ποτέ το παρελθόν ακόμα και στις καλύτερες στιγμές του.

Δυστυχώς δεν μπορώ να γράψω περισσότερα. Αυτό μπορεί ωστόσο να μην είναι μόνο δυστυχές, μπορεί να είναι και ευτυχές: όσα λιγότερα γράφει κανείς αυτές τις στιγμές τόσο λιγότερες πιθανότητες, υπάρχουν να διαψευστεί από την εξέλιξη των γεγονότων.

Στην Αθήνα και σε άλλες πόλεις έχουν ήδη αρχίσει να καταλαμβάνονται δημόσιοι χώροι. Στην πρώτη συνέλευση ενός τέτοιου χώρου, βρέθηκα να συμμετέχω πριν μερικές μέρες και έμεινα άφωνος από την βαθιά ανάγκη 15 χρόνων μαθητών, μεταναστών, νέων εργαζόμενων κλπ. να μιλήσουν και από την βαθιά ωριμότητα αυτών που έλεγαν, πλάι στους απογειωμένους (κατανοητό κι αυτό) λόγους των παλιών αριστερών και αναρχικών, που ξαναμπήκαν μετά από χρόνια στο κίνημα. Σαν να τους κλείνανε το στόμα τόσα χρόνια, σαν να μην έχουν μιλήσει ποτέ στην ζωή τους σε κανένα... Στον ίδιο χώρο είχα πρωινή βάρδια χτες και βρέθηκα να μιλάω με ανθρώπους που περνούσαν ή κατευθύνονταν προς τα κει. Εκεί κατάλαβα το βάθος της κατάστασης που έχει προκύψει. Κατάλαβα τι μπορεί να σημαίνει εμφύλιος πόλεμος όταν σ' αυτόν εμπλέκονται ευρύτερα κοινωνικά κομμάτια και όταν οι θεσμοί του κράτους νιώθουν να απειλούνται.

Τέλος πάντων, η ώρα περνάει. Έχουμε να μοιράσουμε προκηρύξεις, να κατέβουμε στο δρόμο, να ενισχύσουμε τα ανταγωνιστικά παραδείγματα που υπάρχουν, ή να φτιάξουμε κάποιο νέο. Πρέπει να ενισχυθεί με κάθε τρόπο η τάση του ανταγωνισμού (σελ. 157), αυτός ο κόσμος που εδώ και χρόνια έλεγε ότι ο κοινωνικός ανταγωνισμός είναι παντού, ότι τα πράγματα δεν είναι όπως φαίνονται, όπως τα παρουσιάζει η κυριαρχία, ότι στο πρώτο πλάνο μας είναι οι ανάγκες και οι επιθυμίες των εκμεταλλεζόμενων/ καταπιεζόμενων και όχι οι ιδεολογίες. Η ευκαιρία που υπάρχει μπροστά μας είναι ιστορική. Η επανάληψη από το κίνημα των αυτοκαταστροφικών συμπεριφορών του παρελθόντος, θα το αφήσει έκθετο στην χειραγωγική δύναμη της αριστεράς, που θα επιδιώξει να κάνει ψήφους ένα κομμάτι αυτής της εξέγερσης. Πρέπει να ενισχύσουμε με κάθε τρόπο την τάση του ανταγωνισμού για να δώσουμε μια προοπτική στα καινούργια υποκείμενα που μπήκαν στον δρόμο του ανταγωνισμού. Για να μετασχηματιστεί σιγά-σιγά η εξέγερση σε κίνημα. Για να ξαναγίνει ορατό το σχέδιο της κοινωνικής απελευθέρωσης.

Κάτι τελευταίο. Μου είπε ένας φίλος πριν ένα-δύο μέρες, μισοαστειευόμενος: «το βιβλίο σου μιλάει για την παλιά κατάσταση, είναι πια ιστορικό». Απάντησα (μισοαστειευόμενος κι εγώ): αν το βιβλίο αυτό είχε κάποιο νόημα ύπαρξης για κάποιον πριν την εξέγερση, θα το διατηρήσει και μετά από αυτή. Εκτός φυσικά αν καταστραφεί στο μεταξύ το κράτος και το κεφάλαιο, και εισέλθουμε στην φάση να συζητάμε στους νέους θεσμούς που θα έχουν αναλάβει την οργάνωση αυτής της κοινωνίας και να σχεδιάζουμε την καινούργια ζωή. Αφήνω στην κρίση του αναγνώστη, αυτή την στιχομυθία.

Αθήνα 16/12/2008, Hobo